

PIESE DE VECINĂTATE DIN COLECȚIA MUZEULUI MUNICIPAL MEDIAȘ. MĂRTURII ALE ORGANIZĂRII SOCIALE A SAȘILOR DIN MEDIAȘ ȘI ÎMPREJURIMI*

Viorel ȘTEFU, Diana MACARIE

1. Apariția vecinătăților în Transilvania

La momentul sosirii populației săsești în Transilvania, este cunoscut faptul că aceștia au adus cu ei obiceiurile și tradițiile. Pe lângă alte forme de organizare, ei s-au remarcat și prin organizarea în frății și vecinătăți. Acestea sunt forme de organizare socială, pe baza criteriului teritorial, care funcționau după anumite reguli și cutume provenite, îndeosebi, din drepturile și obligațiile insuflate de vecinătatea naturală, originea lor fiind identificată în perioada secolelor XI-XII, după modelul francon¹.

Foarte sugestivă, din acest punct de vedere, ni se pare afirmația lui A. Kiss, care menționa că: „*Membrii acestor comunități erau legați printr-o relație frățească, bazată pe egalitate, fapt pentru care la început au folosit denumirea de fraternitate (fraternitas, confraternitas sau Bruderschaft)*”².

Chiar dacă, din punct de vedere religios și economic, structura organizatorică a populației săsești era deosebit de bine pusă la punct, ei nu au neglijat nici latura socială a comunităților. Cu toate că instituția vecinătății are origini străvechi în spațiul transilvan, se consideră că ele s-au cristalizat mult mai clar abia prin secolele XVI-XVII, servindu-se în mod evident de exemplul oferit de asociațiile religioase și de bresle³.

Prima atestare documentară datează, însă, din anul 1498 când este menționată o astfel de asociație din localitatea Prejmer (jud. Brașov), iar într-un alt document de la 1533 acestea apar sub denumirea de *vecinatus*⁴. Alte mențiuni documentare, mai timpurii, ale acestei instituții datează din secolul al XVI-lea și sunt legate în special de mediul urban: Sighișoara (1526), Brașov (1533, 1541) și Sibiu (1563). Cele mai vechi statute de

* Ne revine deosebita plăcere să-i mulțumim și pe această cale d-lui Prof. Dr. V. Wollmann pentru sprijinul și suportul generos acordat în lămurirea unor probleme legate de această temă.

¹ Frâncu, Beșliu 2009, p. 243.

² Kiss 1994, p. 87-88; Frâncu, Beșliu 2009, p. 243.

³ Frâncu, Beșliu 2009, p. 243.

⁴ *Ibidem*, p. 243-244.

vecinătate s-au păstrat la Sibiu (1563 - pentru vecinătatea Wiesen, 1577 - pentru vecinătatea Burggasse)⁵.

De-a lungul timpului, vecinătățile săsești au constituit un model de organizare atât pentru comunitățile maghiare, cât și pentru cele românești din numeroase zone ale Transilvaniei.

2. Structura și funcțiile vecinătății

În comunitățile săsești transilvănene, competențele sociale se dezvoltau prin intermediul organizațiilor sau asociațiilor de tineret, în care tinerii de la confirmare până la căsătorie, separați pe sexe, făceau parte din „frăția” băieților (*Bruderschaft*) și „frăția” fetelor (*Schwesterschaft*), și cele de adulți, *Nachbarschaft* („vecinătatea”, compusă din bărbați) și *Frauenverein* (de dată mai recentă – secolul XIX, formată din femei)⁶.

Vecinătățile reprezintă, în Transilvania, o formă de organizare socială specifică lumii săsești. Se numesc în germană „*Nachbarschaft*” sau „*Zehntschaft*”, grupând locuitorii unei străzi (sau porțiuni de străzi), în primul caz, sau după numărul de casă, în al doilea caz. Fiecare organizație era condusă de câte doi tați de vecinătate („*Nachbarvater*” sau „*Zehntmann*”), unul bătrân („*alter Nachbarvater*”), altul tânăr („*jungerer Nachbarvater*” sau „*Unternachbarvater*”), aleși pentru o perioadă de un an, de doi ani sau mai rar pentru patru ani, prin rotație, astfel încât majoritatea gospodarilor ajungeau să preia pentru un mandat responsabilitățile funcției de tată de vecinătate⁷. Alături de ei era ales un consiliu numit *Altschaft*, compus din 8 membri de seamă, cu rol de consfătuire și de verificare⁸.

Tatăl de vecinătate avea obligația să respecte normele și statutele, fiind astfel un exemplu pentru toți membrii. Principalele sale atribuții erau: convocarea adunării generale, distribuirea sarcinilor bisericești, rezolvarea conflictelor dintre vecini sau cele familiale sau urmărirea modului în care erau respectate obiceiurile și tradițiile. Aveau un rol important în relațiile cu biserica și autoritățile, ei putând deveni chiar magistrați, la orașe, sau membri ai consiliilor bisericești, la sate⁹.

Inițial funcțiile vecinătăților au fost de ordin economic, de siguranță, rituale, morale, juridice, profesionale și etnice, însă cea mai importantă, conform statutelor, rămâne cea a ajutorului reciproc în cele mai însemnate

⁵ Frâncu, Beșliu 2008, p. 320; Frâncu, Beșliu 2009, p. 243-244.

⁶ Popa *et alii* 2009, p. 3.

⁷ *Ibidem*, Frâncu, Beșliu 2008, p. 320.

⁸ Frâncu, Beșliu 2009, p. 244.

⁹ *Ibidem*.

momente din viață: botez, nuntă, înmormântare, când toți membrii se mobilizau pentru organizarea evenimentului.

Principalele funcții ale vecinătății au fost:

- întrajutorarea în caz de înmormântare (săparea gropii, purtarea sicriului), de boală (ex. la muncile agricole), a femeilor după naștere pentru realizarea unor lucrări majore în gospodărie (construcții, reparații de șuri, case);
- colaborarea cu autoritățile politice și bisericești locale (construcția și întreținerea bisericii, casei parohiale, școlii, amenajarea străzii, construirea podețelor, întreținerea fântânilor, respectarea sistemului de asolanament de 3 ani, ș.a.);
- normarea comportamentelor sociale, respectarea valorilor morale (sanționarea celor indezirabile, aplanarea conflictelor intra- și interfamiliale prin intermediul taților de vecinătate);
- transmiterea obiceiurilor, tradițiilor și valorilor specifice comunităților săsești (gestionarea momentelor importante din viața comunității - naștere, căsătorie, înmormântare);
- asigurarea securității avutului și persoanei (păzirea străzilor, ogoarelor și pădurilor, în special noaptea);
- existența unui responsabil cu urmărirea periodică a coșurilor de fum și prevenirea incendiilor, zi și noapte un membru al vecinătății avea obligația de a veghea pentru ca în cazul unui incendiu să se poată interveni cât mai rapid¹⁰.

Participarea la acțiunile vecinătății era obligatorie pentru toți membrii, sustragerea de la aceste obligații sau atribuții fiind sancționată prin amenzi sau chiar excludere.

Foarte sugestivă ni se pare definiția vecinătății după ilustrul umanist medieșean Stephan Ludwig Roth:

„Vecinătatea este o comunitate frățească, teritorială, ai cărei membri beau din aceeași fântână, stau de gardă în timpul nopții pentru securitatea tuturor, își construiesc împreună casele, se comportă ca rudele în cazul ivirii unei boli sau catastrofe, se odihnesc pe același catafalc, își sapă mormintele, își conduc morții pe ultimul lor drum, la sfârșitul înmormântării îi cinstesc împreună pe cei care i-au părăsit, apoi, din devotament, au grijă de văduv(ă) și de copiii rămași orfani”¹¹.

¹⁰ Popa *et alii* 2009, p. 4-5; Frâncu, Beșliu 2009, p. 244-245.

¹¹ Mihăilescu 2003, p. 14; Frâncu, Beșliu 2008, p. 319; Popa *et alii* 2009, p. 5.

3. Bunuri materiale ale vecinătăților

Principalele bunuri care defineau existența unei vecinătăți erau obiecte cu funcție simbolică și rituală, precum lada, tabla, steagul, stema și sigiliul. Însă, din patrimoniul acestor comunități făceau parte și obiecte de uz comun, utilizate în diferite situații ivite în cadrul comunității¹². Astfel, la nunți sau înmormântări erau folosite mesele, băncile, scaunele și vesela vecinătății respective. La înmormântări erau utilizate accesoriile aparținând aceleiași comunități (două curele, două bare pentru cărat, o funie, un catafalc)¹³. În inventarele vecinătăților se mai găseau: un butoi mare pentru vin, o găleată de lemn ca măsură pentru vin, patru căni de vin, un fier pentru marcarea animalelor, pensă pentru introdus înel în râtul porcilor, un trocar și, uneori, o hartă a zonei respective¹⁴. În cadrul întrunirii anuale a vecinătății erau făcute consemnări în registru și erau adunați banii de amenzi în punga penală; pentru alegerea persoanelor care trebuiau să participe la o anume activitate se putea recurge la tragerea la sorți, folosindu-se paharul cu zaruri¹⁵.

Lada, frumos decorată (sculptată sau pictată), era închisă cu două chei, una ținută de tatăl bătrân și cealaltă de tatăl tânăr, fiind deschisă doar în prezența celor doi cu ocazia adunărilor generale organizate în *Zina Judecării*, o dată pe an, fapt ce întărea gravitatea și solemnitatea momentului. Lada avea aceeași funcționalitate ca și în cazul breslelor. În ea se păstrau actele (statutele și registrele), banii proveniți din contribuții și amenzi, sigiliul, paharul cu zaruri folosit pentru desemnarea celor care trebuiau să participe la o anume activitate, punga specială pentru amenzi.

Tabla vecinătății, preluată și ea de la bresle, lucrată de regulă din lemn, din cositor sau din alamă, avea diverse dimensiuni și forme. Aceasta reprezenta glasul tatălui de vecinătate, care trimitea acest semn al veciniei cu un ordin sau un mesaj oral, la început, și ulterior transmis în scris (trecut pe o tăbliță sau o hârtie)¹⁶, care circula din vecin în vecin, acoperind toată zona asociației.

O altă piesă, întâlnită atât la oraș cât și la sat, era *steagul* vecinătății, purtat la înmormântări sau la alte momente importante din viața comunității.

¹² Frâncu, Beșliu 2009, p. 244-245.

¹³ Schenk 1993, p. 16.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Informații Prof. Dr. V. Wollmann.

¹⁶ Sedler 2000, p. 22-25.

Începând din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea în cadrul unor vecinătăți sunt întâlnite *steme* și *sigilii* cu însemnele proprii, ceea ce demonstrează importanța acestor organizații pe plan local¹⁷.

Cea mai importantă zi a vecinătăților era *Zina Judecării*, *Zina Vecinilor* sau *Zina Obiceiului*¹⁸, cunoscute de regulă sub denumirea de *Richtag* sau *Sittag*¹⁹, aceasta fiind un prilej de bilanț, de prezentare a veniturilor și cheltuielilor vecinătății, plata amenzilor pentru nerespectarea obligațiilor, de împăcare (stingerea diverselor conflicte), de acceptare a noilor membri (bărbați tineri căsătoriți sau necăsătoriți, dar cu gospodărie proprie, precum și a văduvelor, care preluau rolul soților decedați) și de alegere a noii conduceri, dacă era cazul²⁰.

Acest eveniment avea loc în fiecare an de Lăsata Secului, înainte de Postul Paștelui și de multe ori se finaliza cu o petrecere, cu muzică și dans la care participa întreaga comunitate.

4. Piese de vecinătate aflate în patrimoniul Muzeului Municipal Mediaș

În patrimoniul Muzeului Municipal Mediaș s-au identificat o serie de obiecte care au aparținut unor vecinătăți din orașul de pe Târnava Mare și din împrejurimile acestuia. În cele ce urmează vom prezenta o descriere amănunțită a acestor piese precizând, acolo unde se cunoaște, apartenența lor.

4.1. *Tabla vecinătății Forkeschgasse* (fig. 1 a, b)

Material: lemn.

Tehnică: strunjire, pictare.

Atelier: transilvănean.

Datare: 1795.

Dimensiuni: L = 17,3 cm; l = 13,8 cm; g = 1,7 cm.

Proveniența: **Mediaș**.

Descriere: Tablă de vecinătate din lemn, în formă de scut german, cu suprafața vopsită în negru. Una din fețe conturată cu alb, are înscris, cu același tip de vopsea, anul 1795. Sub acesta a fost pictat un decor fitomorf. Pe verso, cu vopsea de culoare roșie, este scris textul de atribuire a vecinătății *Forkeschgasse*. Pentru a putea fi agățat, în partea de sus a semnului, lemnul a fost perforat.

¹⁷ Frâncu, Beșliu 2009, p. 244.

¹⁸ Se mai întâlnesc și sub denumirile de *Gerichttag*, *grosser Nachbarntag* sau, popular, *Fosnicht*.

¹⁹ Sedler 2005, p. 46.

²⁰ Popa *et alii* 2009, p. 4; Frâncu, Beșliu 2009, p. 245.

Inscripție:

*Reunier
Zeichen
auf der Forkaschgäiß
Nachbarschaft
auf dem Platz*

Păstrare: Muzeul Municipal Mediaș: Secția Istorie-Arheologie, nr. inv. 474.

4.2. *Tablă de vecinătate (fig. 2 a, b)*

Material: lemn, hârtie manufacturată, fir de cânepă.

Tehnică: strunjire, manuscris.

Atelier: transilvănean.

Datare: **1868**.

Dimensiuni: L = 14,2 cm; l = 12,5 cm; g = 1,5 cm.

Proveniența: **necunoscută**.

Descriere: Tablă din lemn de esență moale, în formă de scut stilizat, are pe avers cașerată hârtie pe care sunt scrise cu litere de tipar informații privind invitarea unor femei, în numele vecinătății. Acest text este încadrat de completări manuscrise: „Alte” și anul 1868. Reversul are în zona mediană un șnur din cânepă, fixat în cuie pe laterale și text manuscris greu lizibil, probabil o convocare pentru femei din vecinătate, semnată de A. Fültz și datată decembrie 1922.

Inscripție:

*Nachbar Kranz
Einladung für Frauen
Sofia Kreuzer
Maria Fultz*

Păstrare: Muzeul Municipal Mediaș: Secția Istorie-Arheologie, nr. inv. 4262.

4.3. *Tabla vecinătății Grävengasse (fig. 3 a)*

Material: lemn.

Tehnică: strunjire, gravură.

Atelier: transilvănean.

Datare: **1888**.

Dimensiuni: L = 26 cm; l = 17,5 cm; g = 1,7 cm.

Proveniența: **Mediaș**.

Descriere: Tablă de vecinătate din lemn, în formă de scut german, este bordată cu o platbandă din alamă, pe care este fixat și inelul pentru agățare. Partea superioară a tablei are marginea tăiată sub formă de petale, iar în zona celor două scobituri laterale este legat un șnur de piele. Pe una din fețe este inscripția de apartenență la vecinătatea de pe strada Greavilor și anul 1888.

Inscripție:

*Grävengässer
Zeichen
Anno 1888*

Păstrare: Muzeul Municipal Mediaș: Secția Istorie-Arheologie, nr. inv. 4265.

4.4. *Tabla vecinătății Rothgasse (fig. 5 a, b)*

Material: lemn, folie transparentă.

Tehnică: strunjire, manuscris, lipire.

Atelier: transilvănean.

Datare: **sfârșitul secolului al XIX-lea.**

Dimensiuni: L = 24 cm; l = 15,7 cm; g = 2,2 cm.

Proveniența: **Mediaș.**

Descriere: Tablă de vecinătate din lemn de esență tare, în formă de scut german, are fixată pe avers harta cu dispunerea caselor și numele proprietarilor de pe străzile Roth și Sibiului, protejată sub o folie transparentă din plastic. Reversul prezintă urme ilizibile de scris caligrafic, o bandă de piele și un buzunar din folie transparentă fixate pe margini în cuie. Sistemul de agățat e format dintr-un cui îndoit.

Inscripție: *ROTHGÄSSER NACHBARSCHAFT.*

Păstrare: Muzeul Municipal Mediaș: Secția Istorie-Arheologie, nr. inv. 1275.

4.5. *Tabla vecinătății Rothgasse (fig. 6 a, b)*

Material: lemn, folie transparentă.

Tehnică: strunjire, manuscris, lipire.

Atelier: transilvănean.

Datare: **sfârșitul secolului al XIX-lea.**

Dimensiuni: L = 24 cm; l = 15,7 cm; g = 1,8 cm.

Proveniența: **Mediaș.**

Descriere: Tabla prezintă același avers ca și tabla cu număr de inventar 1275, fiind mai ușor lizibilă și având în plus desenul unui scut cu un

monument, reprezentând Obeliscul ridicat în memoria umanistului medieșean Stephan Ludwig Roth, așezat sub titlu. Pe revers este o bandă de piele, completată la un capăt de o prelungire din pânză și fixată în cuie pe lateralele tablei.

Inscripție: *ROTHGÄSSER NACHBARSCHAFT*.

Păstrare: Muzeul Municipal Mediaș; Secția Istorie-Arheologie, nr. inv. 1276.

4.6. *Tabla vecinătății Forkeschgasse* (fig. 4 a)

Material: lemn.

Tehnică: strunjire, gravură.

Atelier: transilvănean.

Datare: **1923**.

Dimensiuni: L = 23,8 cm; l = 15,3 cm; g = 1,8 cm.

Proveniența: **Mediaș**.

Descriere: Tablă de vecinătate din lemn de esență tare, în formă de scut german, are fixată în zona celor două scobituri laterale o bandă de piele. Aversul are în capete decor fitomorf (spice de grâu și ciorchine de strugure), care încadrează informația documentară (anul 1923 și apartenența la vecinătatea de pe strada Forkesch).

Inscripție:

Forkeschgässer

1923

Nachbarschaft

Păstrare: Muzeul Municipal Mediaș; Secția Istorie-Arheologie, nr. inv. 1186.

4.7. *Tablă de vecinătate* (fig. 3 b)

Material: lemn.

Tehnică: strunjire, pictare.

Atelier: transilvănean.

Datare: **necunoscută**.

Dimensiuni: L = 18,8 cm; l = 14 cm; g = 1,5 cm.

Proveniența: **necunoscută**.

Descriere: Tablă de vecinătate din lemn, în formă de scut stilizat, are în partea de sus, plasat central, un inel pentru agățat. Pe laterale, în zona scobiturilor, sunt bătute două cuie, realizate manual, care fixează fragmente de piele. Tabla are pe ambele fețe, urme de pictură ininteligibile și pete de ceară pentru sigilii de culoare roșie.

Inscripție: nu se mai distinge.
Păstrare: Muzeul Municipal Mediaș: Secția Istorie-Arheologie, nr. inv.
4260.

4.8. *Tablă funerară (fig. 4 b)*

Material: lemn.

Tehnică: strunjire.

Atelier: transilvănean.

Datare: **necunoscută.**

Dimensiuni: L = 18 cm; l = 16 cm; g = 1,3 cm.

Proveniența : **necunoscută.**

Descriere: Tablă din lemn, în formă de scut german, are în zona mediană, fixată în cuie, pe una din laterale, o panglică din pânză de culoare neagră. În partea de sus, pe lobul central, tabla are o perforație pentru a putea fi atârnată.

Inscripție: nu are.

Păstrare: Muzeul Municipal Mediaș: Secția Istorie-Arheologie, nr. inv.
598.

4.9. *Ladă a vecinătății Rothgasse (fig. 7 a, b)*

Material: lemn.

Tehnică: strunjire, vopsire, pictură.

Atelier: transilvănean.

Datare: **1825.**

Dimensiuni: L: 60 cm; î = 41,5 cm; a = 39 cm.

Proveniența: **Mediaș.**

Descriere: Ladă de vecinătate din lemn, de formă paralelipipedică, are capacul și baza bordate cu stîngii profilate și două laturi transversale pe post de picioare. Capacul terminat în formă de trunchi de piramidă, este fixat de corpul lăzii cu balamale din fier cu brațe lungi avînd capetele cu decor fitomorf. Suprafața exterioară era protejată de un strat de vopsea de culoare maro, iar pe fața frontală a lăzii, gaura încuietorii e încadrată de o plachetă decorativă din fier. Mecanismul încuietorii este încastrat în grosimea peretelui lăzii și îi lipsește cheia. În interior, fixat lateral, se află un compartiment mic, cu capac. Pe fața interioară a capacului, pe fundal verde, sunt înscrise cu vopsea neagră, anul 1825, date de atribuire la vecinătatea de pe strada Roth și numele taților acesteia. Tot pe interiorul capacului, pe colțurile superioare, sunt lipite o bancnotă de 5 guldeni din anul 1806 și un document semnat de secretarul din 1921 al vecinătății, Fritz Guggenberger. Lada are două mânere din fier, dispuse pe laterale.

Inscripție:

*Nachbarschafts Lade
der
Rothgäßer Nachbarschaft
JOHANNES THEIL Aeltrer, und
JOH:HOCH, Jüngerer Nachbarvater
Ano 1825*

Păstrare: Muzeul Municipal Mediaș: Secția Istorie-Arheologie, nr. inv. 1343.

4.10 *Ladă a vecinătății Forkeschgasse* (fig. 8 a, b)

Material: lemn.

Tehnică: strunjire, gravură.

Atelier: transilvănean.

Datare: **1830**.

Dimensiuni: L = 69 cm; î = 37 cm; a = 36 cm.

Proveniența: **Mediaș**.

Descriere: Ladă de vecinătate din lemn, de formă paralelipipedică, are pe latura frontală incizat anul 1830. Pe exteriorul capacului se află inscripția prin care e atribuită vecinătății străzii Forkesch, completată de conturul incizat al turnului de poartă cu același nume și de o crenguță de stejar. Balamalele se prelungesc sub formă de chingi metalice, care întăresc fundul și se termină în formă de frunză, pe latura frontală. Muchiile lăzii și colțurile capacului sunt întărite cu feronerie decupată decorativ. Gaura încuietorii este încadrată de o plachetă metalică în formă de semilună. Capacul are pe exterior o adăugire în formă de trunchi de piramidă cu un inel metalic pe partea stângă. Lada are două mânere din fier, fixate pe laterale.

Inscripție: *FORKESCHGASSER NACHBASCHAFT*.

Păstrare: Muzeul Municipal Mediaș: Secția Istorie-Arheologie, nr. inv. 480.

4.11 *Ladă de vecinătate* (fig. 9)

Material: lemn.

Tehnică: strunjire, furniruire, sculptură, gravură.

Atelier: transilvănean.

Datare: **1843**.

Dimensiuni: L = 57 cm; î = 50 cm; a = 32 cm.

Proveniența: **necunoscută**.

Descriere: Ladă de vecinătate din lemn furniruit, de formă paralelipipedică, prezentând decor sculptat, aplicat la colțuri, pe capac, la bază și picioare. Fețele din față și din spate au câte două câmpuri cu furnir de diferite esențe lemnoase, intarsiate sub formă de chenare și decor floral. Pe laterale sunt fixate două mânere din fier. Orificiul încuietorii este decorat cu o plachetă din fier, în formă de frunză, fixată pe fața frontală cu trei cuie cu capetele fațetate. Capacul are formă de trunchi de piramidă, surmontat de un fleuron sculptat în lemn, cu un compartiment separat, în care sunt inscripții datate 1891 și 1930. Pe interiorul capacului lăzii e aplicată o placă din lemn pe care sunt gravate nume și anul 1843. Lada păstrează mecanismul încuietorii, dar îi lipsește cheia.

Inscripții (în număr de trei):

(1)

DENKMAL
DER NACHBAREN DURCH VELCHE
ES GESTIFTET VORDEN IST SIND.
FOLGENDE
GOORG PLATZ, JOHAN MARKUS
ANDREAS MAURERS
ANDREASRICHTER
PETRUS MENDELIS, DANIEL LEOPRICH
PETRUS VEINRICH, GEORG MELTMAN
GEORG HIENZT, MARTIN SALMAN
JOHAN LEONHART, VILHELM MAETZ
JOHAN SALZER, ANDREAS MAURER J.
JOHANN VOLFF, JOHAN GREFF
PETRUS HEDELI J., ANDREAS LEONHART
JOHAN VIERDER
M.VOLL T.M. IM JAHR 1843

(2)

FRIDRICH MAURER GRÜNBERGER
JOSEPH HELMIG...1891

(3)

1930 Renovir, Tischler mit Ludwig Elgas

Păstrare: Muzeul Municipal Mediaș; Secția Istorie-Arheologie, nr. inv. 4310.

4.12. *Registrul vecinătății Steingasse* (fig. 11 a, b, c)

Material: hârtie manufacturată, carton, piele.

Tehnică: manuscris, legătură manuală.

Dată: 1775-1896.

Dimensiuni: L = 35,5 cm; l = 23 cm; g = 3,5 cm.

Proveniența: **Mediaș**.

Descriere: Registrul legat manual cu coperte din carton protejat de hârtie marmorată maro, are colțurile și cotorul învelite în piele lipită pe carton, respectiv pe fascicule. Legătura manuală e făcută cu fir de cânepă și formează pe cotor patru nervuri profilate. Pe exteriorul copertei I este lipită eticheta de atribuire vecinătății (partea de jos a străzii Pietruite), scrisă cu litere gotice bogat ornamentate și datată 1801, același mesaj repetându-se pe pagina de titlu cu specificația că anul 1801 este cel în care a fost realizată legătura registrului. Consemnările încep cu anul 1775, când tatăl bătrân al vecinătății era *Stephanus Kufsch*, iar tatăl tânăr *Lucas Mederus* și se termină cu anul 1896 cu tatăl de vecinătate: *Erdolf Kesler*.

Inscripție copertă: *Unter Stein / gässer / Nachbarschaft / 1801*.

Pagina de titlu: *Nachbar Stich(?) / angefangen in Jahr / 1801*.

Păstrare: Muzeul Municipal Mediaș; Secția Istorie-Arheologie, nr. inv. B 3662.

4.13. *Chathalogus* (fig. 10 a, b)

Material: lemn, ceară, hârtie manufacturată.

Tehnică: strunjire, lipire, manuscris.

Dată: necunoscută.

Dimensiuni: L = 39,5 cm; l = 10 cm; g = 0,9 cm.

Proveniența: **Biertan (?)**.

Descriere: Täbliță pediculată din lemn de esență moale, are formă dreptunghiulară și mâner terminat în formă de inimă, cu perforație și sfoară de cânepă pentru agățat. Pe ambele fețe sunt lipite fâșii de hârtie de dimensiuni mai mici decât cele ale suportului (avers L = 24 cm; l = 9,1 cm; revers L = 28,6 cm; l = 9,1 cm), pe care sunt scrise nume ale unor bărbați sași, sub titlul „CHATHALOGUS”. În partea dreaptă a fiecărei liste, placa de lemn are practică, longitudinal, o subțiere ușor concavă, lată de aproximativ 1cm, care în proporție de 80% a conservat stratul de ceară inserat. Pe suprafața acesteia se mai pot distinge impresiuni făcute cu unghia în dreptul numelor înscrise pe listă.

Inscripții:

(Avers): *Martin Camprae, Johann Thürk, Gottlieb Camprae, Samuel Renker, Petrus Stengel, Michael Schobel, Johann Barreck, Daniel Mallmer, Johann Orendt,*

Samuel Leebner, Michael Orendi, Daniel Mantsch, Petrus Stengel Samuel Renkert jun., Daniel Robt.

(Revers): *Jacob Barreck, Martin Campraeti, Johan Türk, Manuel Mat, Gottlieb Campraeti, Samuel Barreck, Joseph Orendi, Samuel Renker, Petrus Stengel, Paulus Scherer, Michael Schobel, Daniel Henter, Johann Barreck, Joseph Obert, Daniel Mallmer, Johann Orendt, Sameul Leebner, Michael Orendi, Daniel Mantsch, Petrus Stengel.*

Păstrare: Muzeul Municipal Mediaș: Secția Istorie-Arheologie, nr. inv. 3662.

***Nachbarschaft* Items in the Collection of the Mediaș Municipal Museum. Social Organisation Testimonies of the Saxon Population in Mediaș and Its Environs**

(Abstract)

This article presents several objects belonging to some neighbourhood organisations (*Nachbarschaften*) from Mediaș and its environs kept in the collection of the local museum. The most important items are represented by neighbourhood chests, boards and registers, dating from the 18th -20th centuries.

The most representative objects discussed in the article and related to the history of Mediaș (Sibiu County) are: the boards and chests of the *Forkeschgasse* and *Rothgasse* neighbourhood organisations, the board of the *Grävengasse* neighbourhood organisation and the *Steingasse* neighbourhood register (dating from 1775).

Furthermore, this paper provides a brief history of the medieval and modern time neighbourhoods in this area along with their social organisation and functions within the Saxon community. The first documentary mention of a neighbourhood association from Transylvania occurred in 1493 for Prejmer (Brașov County). After that, appear mentions of similar organisations in Sighișoara (Mureș County) in 1526, Brașov in 1533, 1541 and Sibiu in 1563. These neighbourhood organisations had multiple functions of various natures: economic, safety-related, ritual, ethic, legal, ethnic, but the most important one was mutual aid.

Explanation of figures

Fig. 1. *Forkeschgasse* neighbourhood board

Fig. 2. Neighbourhood board

Fig. 3. Neighbourhood boards. *Grävengasse* neighbourhood (a); unknown (b)

Fig. 4. Neighbourhood boards. *Forkeschgasse* neighbourhood (a); funeral board (b)

Fig. 5. *Rothgasse* neighbourhood board

Fig. 6. *Rothgasse* neighbourhood board

Fig. 7. *Rothgasse* neighbourhood chest

Fig. 8. *Forkeschgasse* neighbourhood chest

Fig. 9. Neighbourhood chest

Fig. 10. “Chathalogus”

Fig. 11. *Steingasse* neighbourhood register

Abrevieri bibliografice

- Frâncu, Beșliu 2008 - R. M. Frâncu, O. Beșliu, „Piese ale vecinătății Sag aflate în colecția Muzeului Național Brukenthal-Muzeul de Istorie Casa Altemberger”, în *Brukenthal*, III/1, 2008, p. 319-327.
- Frâncu, Beșliu 2009 - R. M. Frâncu, O. Beșliu, „Piese ale vecinătăților străzii și Porții Ocnei (Burgergasse, Burgertor) din Sibiu aflate în colecția Muzeului Național Brukenthal”, în *Brukenthal*, IV/1, 2009, p. 243-256.
- Kiss 1994 - A. Kiss, *Societățile kalandos-cimitirul societăților kalandos la Cluj*, București, 1994.
- Mihăilescu 2003 - V. Mihăilescu, *Vecini și vecinătăți în Transilvania*, București, 2003.
- Popa et alii 2009 - I. Popa, M. Braisch, D. Danciu-Muțiu, A. Gavriluț, R. Mihulecea, M. Moraru, A. Mureșan, C. Niculescu, M. Popa, R. Roșian, *Vecinătăți săsești hârtibăcene. Raport preliminar asupra unei cercetări antropologice*, 2009, mss.
- Schenk 1993 - A. Schenk, „Documentation zur Volkskultur in Siebenbürgen. Kooperation des Siebenbürgischen Museums mit dem Kronstädter Ethnographischen Museum”, în *SMG*, 14, 3-4, 1993, p. 8-16.
- Sedler 2000 - I. Sedler, „«Register-Zeichen» und «Plak» Zeugnisse früher Schriftkultur im siebenbürgischen Gemeinschaftsbrauchtum”, în *SMG*, 21, 1-2, 2000, p. 21-28.
- Sedler 2005 - I. Sedler, „Lebensordnungen im ländlichen Siebenbürgen Zwischen Tradition und neuer Wirklichkeit”, în *SMG*, 26, 2005, p. 39-48.

Cuvinte-cheie: vecinătate, ladă de vecinătate, tablă de vecinătate, organizare socială săsească, Mediaș.

Keywords: neighbourhood organisation, neighbourhood chest, neighbourhood board, Saxon social organisation, Mediaș.

a

b

Fig. 1. Tabla vecinătății Forkeschgasse

a

b

Fig 2. Tablă de vecinătate

a

b

Fig. 3. Table de vecinătate: Vecinătatea *Gravengasse* (a); neidentificată (b)

a

b

Fig. 4. Table de vecinătate: Vecinătatea *Forkeschgasse* (a); tablă funerară (b)

a

b

Fig. 5. Tabla vecinătății Rothgasse

a

b

Fig. 6. Tabla vecinătății Rothgasse

a

b

Fig. 7. Lada vecinătății *Rothgasse*

a

b

Fig. 8. Lada vecinătății *Forkeschgasse*

Fig. 9. Ladă de vecinătate

a

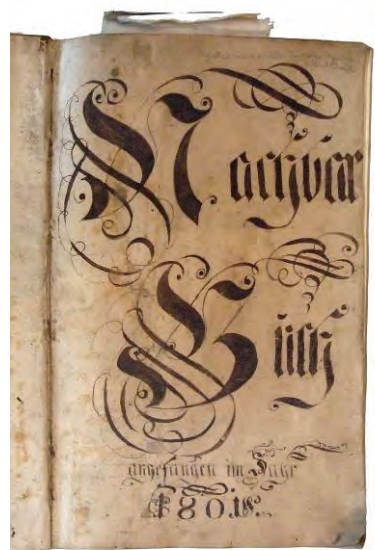

b

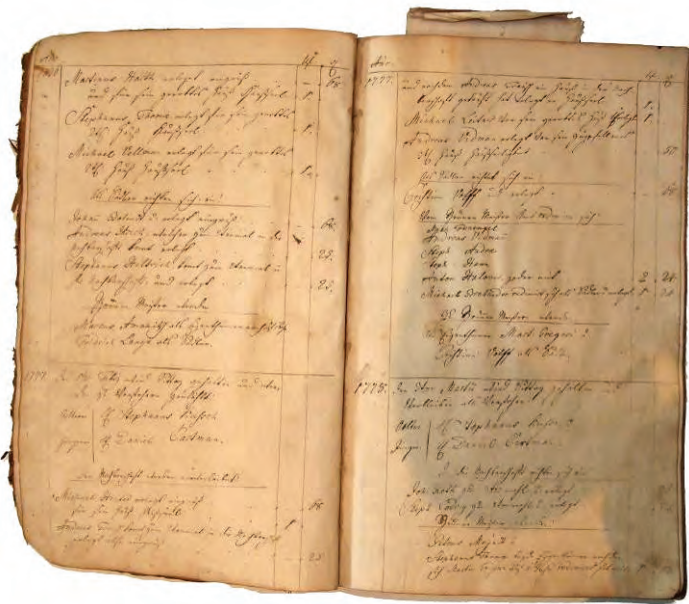
Fig. 10. „Chatalogus”

a

b

c

Fig. 11. Registrul vecinătății Steingasse